

JAVNO PREDAVANJE „KLAUDIJE PTOLOMEJ I NJEGOVO KARTOGRAFSKO DJELO“

Dr. sc. Mithad Kozličić, redovni profesor u trajnom zvanju Sveučilišta u Zadru, član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine (ANUBiH), održao je 5.10.2018. godine na Građevinskom fakultetu Univerziteta u Sarajevu javno predavanje naslova "Klaudije Ptolemej i njegovo kartografsko djelo".

Slika 1. Detalj s predavanja profesora Kozličića.

Profesor Kozličić je mnogobrojnoj publici, kroz nadahnuo i konstruktivno izlaganje, prezentirao pojedinosti o svom višegodišnjem istraživačkom radu na Ptolemejevoj Geografiji. Riječ je o studiji u kojoj su osvijetljeni — koliko je to bilo moguće na tadašnjem stepenu opšte istraženosti ovdašnje staro-vjekovne historijske geografije — svi istočnojadranski historijsko-geografski aspekti i problematika vezana uz Ptolemejevo monumentalno djelo, a takvih je problema bio velik broj. S druge strane, autor je Ptolemeja, njegovo djelovanje i, konačno, njegovu Geografiju, smjestio u tačno definisan historijski kontekst. Jasno je da se to moglo učiniti samo kroz jedan širi ekskurs o starovjekovnoj geografiji i njenoj historiji.

U uvodnom dijelu predavanja govorilo se o razvoju antičke geografske misli, uz vrlo određeno specificiranje mjesta i uloge Klaudija Ptolemeja u njenom kontekstu. Geografija Klaudija Ptolemeja već od prvih primjeraka otisnutih u talijanskim stamparijama krajem 15. vijeka, postat će temeljem geografskom, a također i kartografskom nazoru najprije Evrope, zatim svijeta, a doprijet će i do savremenog doba. Nije to samo zbog okolnosti što su se, u osnovi, Ptolemejeva pravila i uputstva za iscrtavanje geografskih karata zadržale sve do danas, već i stoga što se metoda označavanja granica između kopna i mora, kartografisanje tokova rijeka i geografskih pozicija gradova — naročito geografski sistem upotrijebljen u izdanju C. Müllera — s vrlo malim izmjenama — koriste sve do danas. Kartografi uvijek koriste ptolomejsku kartografsku orijentaciju sa sjeverom (N) gore i istokom (E) desno, stepenovanje, a nerijetko i njegovu kartografsku prostu konusnu projekciju. Stoga Ptolemejeva Geografija zaista predstavlja jedinstveno antičko geografsko i kartografsko djelo; djelo koje je geografskoj nauci uopšte, a posebno kartografiji, astronomiji, topografiji, pa i terestričkoj\astronomskoj navigaciji, dalo onu egzaktnost i osnovnu metodologiju bez kojih ih danas uopšte ne bi mogle zamisliti.

Profesor Kozličić se u nastavku detaljnije pozabavio metodologijom istraživanja kako kopna u bližem i daljem zaleđu Jadranske obale, tako i metodologijom istraživanja obale i ostrva geografski definisanih (pomoću geografskih koordinata) u Ptolemejevu djelu. Prikazani su rezultati istraživanja geografskih položaja i ubikacija naselja bliže ili dalje od Jadranske obale. Istaknute su sve teškoće takvog rada, koje se naročito odnose na kopno.

Treći dio predavanja sastojao se iz dva osnovna dijela: prvog, u kojem je razriješeno Ptolemejevo shvaćanje Jadranskog mora kao prvi preduslov kvalitetnijeg pristupa historijsko-geografskoj problematici samog istočnog Jadrana i, drugog u kojem se rješavaju relevantna pitanja vezana za istočni Jadran kao geografsku cjelinu definisanu u Ptolemejevoj Geografiji. Takav odnos prema Ptolemejevom djelu svoje opravdanje ne nalazi samo u značenju Ptolemeja i njegove Geografije u antici, što je nesporno, nego prije svega u činjenici da se tek njegovim djelom dobila vrlo zaokružena, gotovo „plastična“ historijsko-geografska slika istočnog Jadrana. Odnosno, tek se s njim dobio — kroz vrlo specifičan prikaz Jadranske obale — osim podataka o geografskim dužinama i širinama obalnih i ostrvskih naselja, ušćima rijeka, zaljevima, o granicama provincija i slično, i niz drugih, posrednih podataka koji oslikavaju na egzaktn način pojedine geografske odnose s obale, kako duž istočnog Jadrana tako i njihovog odnosa prema susjednoj talijanskoj obali, obale prema ostrvima itd., što prethodna djela (npr. Pseudo Skilaka, Pseudo Skimna, Strabona, Plinija Starijeg i druga) zbog svoje prirode nisu realno mogla pružiti, a to im vjerovatno nije ni bio cilj.

Sveobuhvatna obrada ovog starovjekovnog geografskog i kartografskog izvora umnogome je pridonijela njegovoj revalorizaciji i našem potpunijem upoznavanju historijske geografije Jadranskog mora, njegovih obala i ostrva, zbog čega se profesoru Kozličiću mora odati posebno priznanje. Ovim radom se dao ogroman doprinos profilaciji i afirmaciji historijske kartografije u akademskim zajednicama na ovdašnjim prostorima.